**Euroopan parlamentti**
2024-2029

*Kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta*

**2025/2239(INI)**

17.11.2025

# MIETINTÖLUONNOS

komission vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksesta
(2025/2239(INI))

Kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta

Esittelijä: Konstantinos Arvanitis

## SISÄLTÖ

**Sivu**

EUROOPAN PARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS .....3

PERUSTELUT .....17

# EUROOPAN PARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS

**komission vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksesta**
**(2025/2239(INI))**

*Euroopan parlamentti*, joka

– ottaa huomioon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) ja erityisesti sen 2 artiklan, 3 artiklan 1 kohdan, 3 artiklan 3 kohdan toisen alakohdan, 4 artiklan 3 kohdan sekä 5, 6, 7, 11, 19 ja 49 artiklan,

– ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) ja erityisesti sen artiklat, jotka liittyvät demokratian, oikeusvaltion ja perusoikeuksien kunnioittamiseen, suojelemiseen ja edistämiseen unionissa, mukaan lukien sen 70, 258, 259, 260, 263, 265 ja 267 artiklan,

– ottaa huomioon Euroopan unionin perusoikeuskirjan (perusoikeuskirja),

– ottaa huomioon Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön,

– ottaa huomioon 8. heinäkuuta 2025 annetun komission tiedonannon ”Oikeusvaltiokertomus 2025 – Oikeusvaltiotilanne Euroopan unionissa” (COM(2025)0900) ja sen liitteen, joka sisältää suosituksia jäsenvaltioille,

– ottaa huomioon yleisestä ehdollisuusjärjestelmästä unionin talousarvion suojaamiseksi 16. joulukuuta 2020 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU, Euratom) 2020/2092[1] (ehdollisuusasetus),

– ottaa huomioon Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa, koheesiorahastoa, oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa ja Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastoa koskevista yhteisistä säännöksistä ja varainhoitosäännöistä sekä turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoa, sisäisen turvallisuuden rahastoa ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälinettä koskevista varainhoitosäännöistä 24. kesäkuuta 2021 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/1060[2] (yhteisiä säännöksiä koskeva asetus),

– ottaa huomioon unionin yleiseen talousarvioon sovellettavista varainhoitosäännöistä 23. syyskuuta 2024 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU, Euratom) 2024/2509[3] (varainhoitoasetus) ja erityisesti sen 6 artiklan 3 kohdan,

– ottaa huomioon kansalaisten, tasa-arvon, perusoikeuksien ja arvojen ohjelman perustamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1381/2013

[1] EUVL L 433I, 22.12.2020, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/2092/oj.
[2] EUVL L 231, 30.6.2021, s. 159, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj.
[3] EUVL L, 2024/2509, 26.9.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj.

ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 390/2014 kumoamisesta 28. huhtikuuta 2021 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/692[4],

– ottaa huomioon komission ehdotuspaketin uudeksi monivuotiseksi rahoituskehykseksi 2028–2034,

– ottaa huomioon YK:n sopimukset ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien suojaamiseksi, kuten ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen, kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen, kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevan kansainvälisen yleissopimuksen, kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen, yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista, julistuksen kansallisiin tai etnisiin, uskonnollisiin ja kielellisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksista, YK:n vähemmistöasioiden foorumin suositukset ja YK:n yleisen määräaikaisarvioinnin yhteydessä annetut suositukset ja raportit samoin kuin YK:n sopimuselinten oikeuskäytännön ja YK:n ihmisoikeusneuvoston kaikki erityismenettelyt,

– ottaa huomioon Euroopan ihmisoikeussopimuksen, Euroopan sosiaalisen peruskirjan, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) oikeuskäytännön ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitean tapauskäytännön sekä Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen, ministerikomitean, ihmisoikeusvaltuutetun, Euroopan rasismin ja suvaitsemattomuuden vastaisen komission, syrjimättömyyttä, monimuotoisuutta ja osallisuutta käsittelevän ohjauskomitean, Venetsian komission ja muiden Euroopan neuvoston elinten yleissopimukset, suositukset, päätöslauselmat, lausunnot ja raportit,

– ottaa huomioon naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen,

– ottaa huomioon alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskevan eurooppalaisen peruskirjan ja kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan Euroopan neuvoston puiteyleissopimuksen,

– ottaa huomioon 23. toukokuuta 2007 tehdyn Euroopan neuvoston ja Euroopan unionin välisen yhteisymmärryspöytäkirjan ja 17. joulukuuta 2024 annetut neuvoston päätelmät EU:n prioriteeteista Euroopan neuvoston kanssa vuosina 2025–2026 tehtävälle yhteistyölle,

– ottaa huomioon 20. joulukuuta 2017 annetun SEU-sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan mukaisen komission ehdotuksen neuvoston päätökseksi sen toteamisesta, että on olemassa selvä vaara, että Puolan tasavalta loukkaa vakavasti oikeusvaltioperiaatetta (COM(2017)0835),

– ottaa huomioon 25. lokakuuta 2016 antamansa päätöslauselman suosituksista komissiolle demokratiaa, oikeusvaltiota ja perusoikeuksia koskevan EU:n järjestelmän perustamisesta[5],

[4] EUVL L 156, 5.5.2021, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/692/oj.
[5] EUVL C 215, 19.6.2018, s. 162.

– ottaa huomioon 7. helmikuuta 2018 antamansa päätöslauselman vähemmistöjen suojelusta ja syrjimättömyydestä EU:n jäsenvaltioissa[6],

– ottaa huomioon 1. maaliskuuta 2018 antamansa päätöslauselman komission päätöksestä käynnistää SEU-sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan mukainen menettely Puolan tilanteen johdosta[7],

– ottaa huomioon 19. huhtikuuta 2018 antamansa päätöslauselman tarpeesta luoda eurooppalaisten arvojen väline perusarvoja Euroopan unionissa paikallisella ja kansallisella tasolla edistävien kansalaisyhteiskunnan järjestöjen tukemiseksi[8],

– ottaa huomioon 12. syyskuuta 2018 antamansa päätöslauselman ehdotuksesta, jolla neuvostoa pyydetään toteamaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan nojalla, onko olemassa selvä vaara, että Unkari loukkaa vakavasti unionin perustana olevia arvoja[9],

– ottaa huomioon 13. marraskuuta 2018 antamansa päätöslauselman vähemmistöjä koskevista vähimmäisnormeista EU:ssa[10],

– ottaa huomioon 14. marraskuuta 2018 antamansa päätöslauselman kattavan EU-mekanismin tarpeesta demokratian, oikeusvaltion ja perusoikeuksien suojelemiseksi[11],

– ottaa huomioon 7. lokakuuta 2020 antamansa päätöslauselman demokratiaa, oikeusvaltiota ja perusoikeuksia koskevan EU:n järjestelmän perustamisesta[12],

– ottaa huomioon 8. lokakuuta 2020 antamansa päätöslauselman oikeusvaltioperiaatteesta ja perusoikeuksista Bulgariassa[13],

– ottaa huomioon 13. marraskuuta 2020 antamansa päätöslauselman covid-19-toimenpiteiden vaikutuksesta demokratiaan, oikeusvaltioon ja perusoikeuksiin[14],

– ottaa huomioon 17. joulukuuta 2020 antamansa päätöslauselman eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta ”Minority SafePack” – miljoona allekirjoitusta Euroopan monimuotoisuuden puolesta[15],

– ottaa huomioon 10. kesäkuuta 2021 antamansa päätöslauselman oikeusvaltiotilanteesta Euroopan unionissa ja ehdollisuusjärjestelmästä annetun asetuksen (EU, Euratom) 2020/2092 soveltamisesta[16],

---

[6] EUVL C 463, 21.12.2018, s. 21.
[7] EUVL C 129, 5.4.2019, s. 13.
[8] EUVL C 390, 18.11.2019, s. 117.
[9] EUVL C 433, 23.12.2019, s. 66.
[10] EUVL C 363, 28.10.2020, s. 13.
[11] EUVL C 363, 28.10.2020, s. 45.
[12] EUVL C 395, 29.9.2021, s. 2.
[13] EUVL C 395, 29.9.2021, s. 63.
[14] EUVL C 415, 13.10.2021, s. 36.
[15] EUVL C 445, 29.10.2021, s. 70.
[16] EUVL C 67, 8.2.2022, s. 86.

– ottaa huomioon 24. kesäkuuta 2021 antamansa päätöslauselman komission oikeusvaltiokertomuksesta 2020[17],

– ottaa huomioon 8. heinäkuuta 2021 antamansa päätöslauselman suuntaviivojen laatimisesta unionin talousarvion suojaamista koskevan yleisen ehdollisuusjärjestelmän soveltamiseksi[18],

– ottaa huomioon 16. syyskuuta 2021 antamansa päätöslauselman suosituksista komissiolle sukupuolistuneen väkivallan määrittelemisestä uudeksi rikollisuuden alaksi, joka mainitaan SEUT-sopimuksen 83 artiklan 1 kohdassa[19],

– ottaa huomioon 11. marraskuuta 2021 antamansa päätöslauselman demokratian, tiedotusvälineiden vapauden ja moniarvoisuuden vahvistamisesta EU:ssa: yksityis- ja rikosoikeudellisten keinojen aiheeton käyttö toimittajien, kansalaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan vaientamiseksi[20],

– ottaa huomioon 15. joulukuuta 2021 antamansa päätöslauselman korruption, sääntöjenvastaisten menojen ja EU:n ja jäsenvaltioiden varojen väärinkäytön välttämiseen hätäapurahastojen ja kriiseihin liittyvien menoalojen tapauksessa tähtäävien ennaltaehkäisevien toimenpiteiden arvioinnista[21],

– ottaa huomioon 8. maaliskuuta 2022 antamansa päätöslauselman kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksien kaventumisesta Euroopassa[22],

– ottaa huomioon 10. maaliskuuta 2022 antamansa päätöslauselman oikeusvaltioperiaatteesta ja unionin tuomioistuimen päätöksen seurauksista[23],

– ottaa huomioon 11. maaliskuuta 2021 antamansa päätöslauselman EU:n julistamisesta hlbtiq-vapauden alueeksi[24],

– ottaa huomioon 19. toukokuuta 2022 antamansa päätöslauselman komission oikeusvaltiokertomuksesta 2021[25],

– ottaa huomioon 9. kesäkuuta 2022 antamansa päätöslauselman oikeusvaltioperiaatteesta ja mahdollisesta Puolan kansallisen elpymissuunnitelman hyväksymisestä[26],

– ottaa huomioon 15. syyskuuta 2022 antamansa päätöslauselman perusoikeuksien tilanteesta Euroopan unionissa vuosina 2020 ja 2021[27],

---

[17] EUVL C 81, 18.2.2022, s. 27.
[18] EUVL C 99, 1.3.2022, s. 146.
[19] EUVL C 117, 11.3.2022, s. 88.
[20] EUVL C 205, 20.5.2022, s. 2.
[21] EUVL C 251, 30.6.2022, s. 48.
[22] EUVL C 347, 9.9.2022, s. 2.
[23] EUVL C 347, 9.9.2022, s. 168.
[24] EUVL C 474, 24.11.2021, s. 140.
[25] EUVL C 479, 16.12.2022, s. 18.
[26] EUVL C 493, 27.12.2022, s. 108.
[27] EUVL C 125, 5.4.2023, s. 80.

– ottaa huomioon 15. syyskuuta 2022 antamansa päätöslauselman ehdotuksesta neuvoston päätökseksi sen toteamiseksi Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan nojalla, onko olemassa selvä vaara, että Unkari loukkaa vakavasti unionin perustana olevia arvoja[28],

– ottaa huomioon 20. lokakuuta 2022 antamansa päätöslauselman oikeusvaltioperiaatteesta Maltassa viisi vuotta Daphne Caruana Galizian murhan jälkeen[29],

– ottaa huomioon 20. lokakuuta 2022 antamansa päätöslauselman hlbtiq+-henkilöihin kohdistuvien viharikosten lisääntymisestä kaikkialla Euroopassa hiljattain Slovakiassa tapahtuneen homofobisen murhan valossa[30],

– ottaa huomioon 10. marraskuuta 2022 antamansa päätöslauselman rodullisesta oikeudenmukaisuudesta, syrjimättömyydestä ja rasismintorjunnasta EU:ssa[31],

– ottaa huomioon 24. marraskuuta 2022 antamansa päätöslauselman arviosta siitä, noudattaako Unkari ehdollisuusasetuksen oikeusvaltioperiaatetta koskevia ehtoja, ja Unkarin elpymis- ja palautumissuunnitelman tilanteesta[32],

– ottaa huomioon 30. maaliskuuta 2023 antamansa päätöslauselman oikeusvaltiokertomuksesta 2022 – Oikeusvaltiotilanne Euroopan unionissa[33],

– ottaa huomioon 18. huhtikuuta 2023 antamansa päätöslauselman EU:n ja Euroopan neuvoston välisistä institutionaalisista suhteista[34],

– ottaa huomioon 7. helmikuuta 2024 antamansa päätöslauselman oikeusvaltioperiaatteesta ja tiedotusvälineiden vapaudesta Kreikassa[35],

– ottaa huomioon 28. helmikuuta 2024 antamansa päätöslauselman komission oikeusvaltiokertomuksesta 2023[36],

– ottaa huomioon 29. helmikuuta 2024 antamansa päätöslauselman EU:n yhdentymisen syventämisestä tulevaa laajentumista ajatellen[37],

– ottaa huomioon 1. kesäkuuta 2023 antamansa päätöslauselman oikeusvaltiorikkomuksista ja perusoikeusloukkauksista Unkarissa ja jäädytetyistä EU:n varoista[38],

---

[28] EUVL C 125, 5.4.2023, s. 463.
[29] EUVL C 149, 28.4.2023, s. 15.
[30] EUVL C 149, 28.4.2023, s. 22.
[31] EUVL C 161, 5.5.2023, s. 10.
[32] EUVL C 167, 11.5.2023, s. 74.
[33] EUVL C 341, 27.9.2023, s. 2.
[34] EUVL C, C/2023/442, 1.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/442/oj.
[35] EUVL C, C/2024/6334, 7.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6334/oj.
[36] EUVL C, C/2024/6743, 26.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6743/oj.
[37] EUVL C, C/2024/6746, 26.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6746/oj.
[38] EUVL C, C/2023/1223, 21.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/1223/oj.

– ottaa huomioon Pegasus-ohjelman ja vastaavien vakoiluohjelmien käyttöä selvittävän tutkintavaliokunnan (PEGA) mietinnön ja 15. kesäkuuta 2023 antamansa suosituksen neuvostolle ja komissiolle epäilyjä unionin oikeuden rikkomisesta ja unionin oikeutta sovellettaessa tapahtuneesta hallinnollisesta epäkohdasta Pegasus-ohjelman ja vastaavien vakoiluohjelmien käytön yhteydessä koskevan tutkinnan johdosta[39],

– ottaa huomioon 11. heinäkuuta 2023 antamansa päätöslauselman Puolan vaalilainsäädännöstä, tutkintakomiteasta ja oikeusvaltiotilanteesta[40],

– ottaa huomioon 19. lokakuuta 2023 antamansa päätöslauselman oikeusvaltioperiaatteesta Maltassa kuusi vuotta Daphne Caruana Galizian murhan jälkeen ja toimittajien suojelun tarpeesta[41],

– ottaa huomioon 6. joulukuuta 2023 annetun komission ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan yhteisen tiedonannon ”Ei sijaa vihalle – Eurooppa yhdessä vihaa vastaan” (JOIN(2023)0051),

– ottaa huomioon 18. tammikuuta 2024 antamansa päätöslauselman perusoikeuksien tilanteesta Euroopan unionissa – vuosikertomus 2022 ja 2023[42],

– ottaa huomioon 18. tammikuuta 2024 antamansa päätöslauselman EU-rikosten luettelon laajentamisesta kattamaan vihapuheen ja viharikokset[43],

– ottaa huomioon 24. huhtikuuta 2024 antamansa päätöslauselman meneillään olevista SEU-sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan mukaisista Unkaria koskevista kuulemisista oikeusvaltion vahvistamisesta sekä sen talousarviovaikutuksista[44],

– ottaa huomioon 29. toukokuuta 2024 julkaistun komission ilmoituksen Puolaa vastaan käynnistetyn SEU-sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan mukaisen menettelyn päättämisestä Puolan toteutettua toimia, joilla se palaa noudattamaan EU:n oikeusvaltionormeja,

– ottaa huomioon 24. tammikuuta 2019 annetun Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen päätöslauselman 2262 (2019) kansallisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksien edistämisestä,

– ottaa huomioon Euroopan tilintarkastustuomioistuimen 17. joulukuuta 2024 antaman erikoiskertomuksen EU:n lainsäädännön täytäntöönpanon valvonnasta (28/2024), 22. helmikuuta 2024 antaman erikoiskertomuksen oikeusvaltioperiaatteesta EU:ssa (03/2024) ja 10. tammikuuta 2022 antaman erikoiskertomuksen EU:n tuesta oikeusvaltioperiaatteen edistämiselle Länsi-Balkanilla (01/2022) sekä tilintarkastustuomioistuimen 28. helmikuuta antaman katsauksen komission raportoinnista oikeusvaltioperiaatteen noudattamisesta (02/2024) sekä

[39] EUVL C, C/2024/494, 23.1.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/494/oj.
[40] EUVL C, C/2024/3995, 17.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/3995/oj.
[41] EUVL C, C/2024/2656, 29.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2656/oj.
[42] EUVL C, C/2024/5739, 17.10.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/5739/oj.
[43] EUVL C, C/2024/5733, 17.10.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/5733/oj.
[44] EUVL C, C/2025/3705, 17.9.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3705/oj.

erityiskertomuksen kansalaisjärjestöille myönnettyyn EU-rahoitukseen liittyvästä avoimuudesta (11/2025) sekä niihin liittyvät suositukset,

– ottaa huomioon poliittiset suuntaviivat seuraavalle Euroopan komissiolle 2024–2029, jotka silloinen komission puheenjohtajaehdokas Ursula von der Leyen esitteli parlamentille 18. heinäkuuta 2024, komission puheenjohtajan 10. syyskuuta 2025 Euroopan parlamentissa pitämän puheen unionin tilasta ja 21. lokakuuta 2025 annetun komission tiedonannon ”Komission työohjelma 2026” (COM(2025)0870),

– ottaa huomioon vuoden 2025 korruptiota koskevat Eurobarometri-kyselytutkimukset, joiden mukaan korruptio on EU:n kansalaisille ja yrityksille edelleen vakava huolenaihe,

– ottaa huomioon demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuksia käsittelevän seurantaryhmänsä (DRFMG) palauteraportit, matkaraportit, kirjalliset kysymykset ja vastaukset[45],

– ottaa huomioon 8. lokakuuta 2025 annetun komission tiedonannon: ”Tasa-arvon unioni: hlbtiq-henkilöiden tasa-arvoa koskeva strategia 2026–2030”,

– ottaa huomioon 4. marraskuuta 2025 annetun komission tiedonannon ”Vuoden 2025 tiedonanto EU:n laajentumispolitiikasta” (COM(2025)0690) sekä siihen liittyvät komission yksiköiden valmisteluasiakirjat (4. marraskuuta 2025 hyväksytty laajentumispaketti),

– ottaa huomioon 12. marraskuuta 2025 annetun komission ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan yhteisen tiedonannon eurooppalaisesta demokratian kilvestä vahvistamassa demokratioiden resilienssiä (”European Democracy Shield: Empowering Strong and Resilient Democracies” (JOIN(2025)0791)) ja komission 12. marraskuuta 2025 antaman tiedonannon EU:n kansalaisyhteiskuntastrategiasta (COM(2025)0790),

– ottaa huomioon työjärjestyksen 55 artiklan,

– ottaa huomioon oikeudellisten asioiden valiokunnan ja budjettivaliokunnan lausunnot sekä ihmisoikeuksien alivaliokunnan lausunnon,

– ottaa huomioon kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnan mietinnön (A10-0000/2025),

A. toteaa, että EU:n perustana olevat arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, demokratia, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vähemmistöihin kuuluvien oikeudet mukaan luettuina, ja että nämä arvot vahvistetaan SEU-sopimuksen 2 artiklassa ja ne sisältyvät perusoikeuskirjaan ja kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin; ottaa huomioon, että perusoikeuskirja on osa EU:n primaarioikeutta; ottaa huomioon, että nämä ovat jäsenvaltioille yhteisiä arvoja, joita

[45] Tietoa DRFMG:n kaikista seurantatoimista: edellisen vaalikauden aikana: https://www.europarl.europa.eu/committees/en/libe-democracy-rule-of-law-and-fundament/product-details/20190103CDT02662 ja tällä vaalikaudella: https://www.europarl.europa.eu/committees/en/working-group-democracy-rule-of-law-and-/product-details/20241205CDT13884.

unionin samoin kuin kunkin yksittäisen jäsenvaltion on kunnioitettava ja edistettävä aktiivisesti ja johdonmukaisesti kaikissa toimintapolitiikoissaan sekä unionissa että sen ulkopuolella; katsoo, että näiden arvojen heikentäminen on järjestelmätason uhka EU:ssa asuvien ihmisten oikeuksille ja vapauksille;

B. ottaa huomioon, että EU ei voi jättää huomiotta sosiaalisia ja perusoikeuksiin liittyviä ulottuvuuksia, joiden perustalle se on rakennettu; korostaa, että taloudellisten ja sosiaalisten oikeuksien suojelun jatkuvien puutteiden on katsottava olevan olennainen osa SEU-sopimuksen 2 artiklan arvoihin kohdistuvaa järjestelmällistä uhkaa;

C. toteaa, että EU on vuonna 2025 kohdannut jäsenvaltioissaan vakavia ja moniulotteisia haasteita, jotka liittyvät toisiinsa tiiviisti nivoutuvien oikeusvaltion, demokratian ja perusoikeuksien suojeluun;

D. toteaa, että komission vuoden 2026 ohjelmassa korostetaan, että oikeusvaltioperiaatteen suojeluun tarvitaan integroitu vuotuinen sykli, jossa on yhteinen rytmi ja selkeät välitavoitteet ja johon kaikki toimielimet osallistuvat aktiivisesti; katsoo, että oikeusvaltion kunnioittaminen on edelleen välttämätöntä kaikkien EU:n varojen turvaamiseksi;

E. katsoo, että komission vuotuisessa oikeusvaltiokertomuksessa olisi tarkasteltava myös EU:n toimielimiä, elimiä, toimipaikkoja ja virastoja, jotta voidaan laatia läpinäkyvä arvio siitä, kuinka hyvin ne noudattavat oikeusvaltionormeja;

***Oikeuslaitokset***

1. kehottaa jäsenvaltioita ryhtymään tarvittaviin toimiin, jotta ne voivat varmistaa oikeuslaitosten riippumattomuuden ja ilmaisen oikeusavun saatavuuden sekä taata näin yhtäläisen oikeussuojan saatavuuden kaikille, ja toistaa huomionsa, että on tehtävä konkreettisia toimia, jotta saatavuutta voidaan parantaa, erityisesti syrjäytyneiden ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien kohdalla;

2. kehottaa jäsenvaltioita panemaan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen täytäntöönpanoa odottavat tuomiot ripeästi täytäntöön ja ehdottaa, että perustetaan seurantayksikkö tarkkailemaan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen demokratiaan, oikeusvaltioperiaatteeseen ja perusoikeuksiin liittyvien tuomioiden täytäntöönpanoa EU:n jäsenvaltioissa, ja kehottaa sisällyttämään seurantayksikön havainnot kokonaisuudessaan vuotuiseen oikeusvaltiokertomukseen;

3. korostaa selvää yhteyttä, joka on havaittavissa oikeusvaltion taantumisen ja perusoikeuksien ja vähemmistöjen oikeuksien vakavien loukkausten välillä, näiden joukossa lainvalvojien syyllistyminen liialliseen voimankäyttöön, puutteet vankeja koskevissa prosesseissa, poliittinen tai institutionaalinen vihaan yllyttäminen, suhteettomat tarkkailuvaltuudet ja rajoittavat toimet, jotka kohdistetaan kansalaisjärjestöihin; on vakaasti sitä mieltä, että komission olisi arvioitava, missä määrin jäsenvaltiot tarttuvat näihin ongelmiin, jotta se voi varmistaa oikeusjärjestelmänsä saavutettavuuden, vaikuttavuuden ja puolueettomuuden;

4. kehottaa komissiota ryhtymään toimiin, jotta vankilaolot huomioidaan oikeusvaltiollisena huolenaiheena, koska vankiloita vaivaavat laajamittainen tilanahtaus, heikot elinolosuhteet ja itsemurhien lisääntyminen, ja nämä ilmiöt horjuttavat vangittujen perusoikeuksia jäsenvaltioiden vankeinhoitojärjestelmissä;

***Korruptiontorjuntakehys***

5. muistuttaa, että korruptio on vakava uhka demokratialle, oikeusvaltioperiaatteelle ja kaikkien kansalaisten tasavertaiselle kohtelulle;

6. kehottaa jäsenvaltioita, ehdokasmaita ja mahdollisia ehdokasmaita sekä EU:n toimielimiä, elimiä, toimistoja ja virastoja vahvistamaan ehkäiseviä korruptionvastaisia toimenpiteitään, joita ovat esimerkiksi EU:n varojen avoin hallinnointi, virkahenkilöstön menettelysäännöt, varojen pakollinen ilmoittaminen, eturistiriitoja koskevat säännöt, varhaisvaroitusjärjestelmät ja pyöröovi-ilmiön rajoitukset;

7. kehottaa jäsenvaltioita takaamaan kurinpitolautakuntien, syyttäjäviranomaisten, korruptiontorjuntavirastojen ja oikeuslaitoksen riippumattomuuden, puolueettomuuden ja riittävät resurssit;

8. korostaa, että oikeusvaltioperiaate edellyttää, että virkamiehet toimivat avoimesti ja yhteisen hyvän eteen, eivätkä väärinkäytä valtaa tai tee mielivaltaisia päätöksiä; kehottaa jäsenvaltioita edistämään lahjomattomuutta järjestämällä säännöllisesti korruptionvastaista koulutusta virkahenkilöstölle, lainvalvojille ja oikeuslaitoksen edustajille sekä osallistamalla kansalaisyhteiskunnan aktiivisesti valvomaan hallituksen toimintaa;

9. kehottaa jäsenvaltioita varmistamaan korruptiotapausten nopean, perusteellisen ja puolueettoman tutkinnan ja asettamaan etusijalle erityisesti tapaukset, joissa on osallisina korkean tason virkamiehiä, jotta voidaan turvata oikeusvaltioperiaate, ylläpitää kansalaisten luottamusta ja varmistaa vastuuvelvollisuus kaikilla hallinnon tasoilla;

10. kehottaa jäsenvaltioita suojelemaan väärinkäytösten paljastajia ja toimittajia, jotka ilmoittavat korruptiosta tai EU:n varojen väärinkäytöstä, varmistamalla luottamukselliset ilmoituskanavat, tehokkaat oikeussuojakeinot kostotoimia vastaan sekä tutkivan journalismin ja sananvapauden suojelun;

***Toimittajien suojelu sekä tiedotusvälineiden moniarvoisuus ja vapaus***

11. on vahvasti sitä mieltä, että tutkivien toimittajien murhaaminen on suora hyökkäys oikeusvaltioperiaatetta vastaan, koska se heikentää kansalaisten ja instituutioiden kykyä saattaa valtaapitävät vastuuseen ja on myös yksi äärimmäisimmistä sensuurin muodoista, joka uhkaa suoraan sananvapautta ja demokraattisten instituutioiden toimintaa;

12. tuomitsee jyrkästi toimittajien tarkkailun erityisesti vakoiluohjelmien avulla; on edelleen tyrmistynyt siitä, että komissio on kieltäytynyt panemasta täytäntöön joitakin parlamentin tutkintavaliokunnan suosituksia, jotka koskevat Pegasus-ohjelman ja muiden vastaavien vakoiluohjelmien käyttöä, ja pitää tätä laiminlyöntinä;

13. on edelleen syvästi huolissaan siitä, että tiedotusvälineiden omistajuus, sekä julkisten että yksityisten tahojen tapauksessa, on edelleen hyvin keskittynyttä monissa jäsenvaltioissa, mikä muodostaa merkittävän riskin tietojen ja näkemysten moninaisuudelle; kehottaa jäsenvaltioita hyväksymään lainsäädäntökehyksiä, joilla estetään horisontaalinen keskittyminen, varmistetaan omistuksen ja hallinnoinnin avoimuus ja taataan riippumattomat valvonta- ja vaatimustenmukaisuusmekanismit, jotta voidaan turvata toimituksellinen ja journalistinen riippumattomuus ja tiedotusvälineiden rooli julkisen vallan vartijana;

14. kehottaa jäsenvaltioita ja ehdokasmaita varmistamaan toimittajien ja muiden media-alan ammattilaisten suojelun EU:ssa komission suositusten 2021/1534[46] ja 2022/758[47] mukaisesti;

15. kehottaa jäsenvaltioita panemaan SLAPP-kannedirektiivin[48] kaikilta osin täytäntöön;

16. kehottaa komissiota arvioimaan, ovatko disinformaation torjuntaa koskevat EU:n pakotteet EU:n lainsäädännön suhteellisuusvaatimuksen ja perusoikeuskirjan 11 artiklan mukaisia; on vahvasti sitä mieltä, että oikeus tulla kuulluksi on taattava ennen kuin neuvosto soveltaa tällaisia toimenpiteitä, erityisesti silloin, kun EU:n kansalaisten ja varsinkin toimittajien oikeudet ovat uhattuna;

***Kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuudet***

17. korostaa ruohonjuuritason järjestöjen ja yhteisöperustaisten järjestöjen, ammattiliittojen, aktivistiryhmien, ihmisoikeuksien puolustajien ja valtiosta riippumattomien järjestöjen keskeistä roolia demokratian, tasa-arvon, oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuksien edistämisessä ja ylläpitämisessä sekä valtion ja yksityisten toimien vastuuvelvollisuuden varmistamisessa;

18. tuomitsee ennennäkemättömän ja entistä voimakkaamman hyökkäyksen kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia vastaan kaikkialla EU:ssa ja toteaa, että useissa jäsenvaltioissa on rajoitettu merkittävästi kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia ja oikeutta rauhanomaiseen kokoontumiseen; on vahvasti sitä mieltä, että maailmanlaajuinen suuntaus kohti demokratian taantumista ja oikeusvaltioperiaatteen rapautumista sekä turvallisuusnäkökohtien lisääntynyt painotus politiikkaohjelmissa ovat lisänneet rauhanomaista kokoontumista koskevan oikeuden rajoituksia; kehottaa jäsenvaltioita luomaan turvallisen ja suotuisan ympäristön, jossa varmistetaan kokoontumisvapaus;

---

[46] Komission suositus (EU) 2021/1534, annettu 16. syyskuuta 2021, toimittajien ja muiden media-alan ammattilaisten suojelun, turvallisuuden ja voimaannuttamisen varmistamisesta Euroopan unionissa (EUVL L 331, 20.9.2021, s. 8, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2021/1534/oj).

[47] Komission suositus (EU) 2022/758, annettu 27. huhtikuuta 2022, julkista osallistumista harjoittavien toimittajien ja ihmisoikeuksien puolustajien suojelemisesta ilmeisen perusteettomilta tai aiheettomilta kanteilta (”strategiset häirintätarkoituksessa nostetut kanteet”) (EUVL L 138, 17.5.2022, s. 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2022/758/oj).

[48] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1069, annettu 11. huhtikuuta 2024, julkiseen keskusteluun osallistuvien henkilöiden suojelemisesta ilmeisen perusteettomilta vaatimuksilta tai väärinkäyttöön perustuvilta oikeudenkäynneiltä (”julkiseen keskusteluun osallistumista vastustavat strategiset kanteet”) (EUVL L, 2024/1069, 16.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1069/oj).

19. kehottaa jäsenvaltioita ja komissiota parantamaan kansalaisyhteiskunnan oikeudellista ympäristöä varmistamalla, että kaikilla toimenpiteillä, joilla rajoitetaan yhdistysten oikeutta hakea, hankkia ja käyttää resursseja, myös ulkomaisia resursseja, pyritään johonkin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 11 artiklan 2 kohdan mukaisista oikeutetuista tavoitteista;

20. on huolissaan kansalaisjärjestöjen ja ihmisoikeuksien puolustajien lisääntyvistä oikeudellisista ja taloudellisista rajoituksista, mustamaalauskampanjoista ja rikolliseksi leimaamisesta; korostaa, että valtiosta riippumattomille järjestöille asetetut raportointivaatimukset eivät saa ylittää vaatimuksia, jotka ovat ehdottoman välttämättömiä ja oikeasuhteisia asetettuihin erityistavoitteisiin nähden;

21. kehottaa jäsenvaltioita ja komissiota varmistamaan, että kansalaisjärjestöille ja ihmisoikeuksien puolustajille osoitetaan riittävät taloudelliset resurssit; kehottaa jäsenvaltioita tarjoamaan ihmisoikeuksien puolustajille tehokasta suojelua, mukaan lukien nopean toiminnan mekanismit uhkia vastaan;

***Perusoikeudet***

22. suhtautuu myönteisesti hlbtiq+-henkilöiden tasa-arvoa koskevaan strategiaan 2026–2030 ja kehottaa komissiota esittämään ehdotuksen eheytyshoitojen sitovasta kiellosta EU:n kaikissa jäsenvaltioissa;

23. on erittäin huolestunut syrjivistä toimenpiteistä, joita on otettu käyttöön joissakin jäsenvaltioissa ”hlbtiq-propagandan” ja ”sukupuoli-ideologian” torjumisen verukkeella; korostaa, että komission on toimittava nopeasti ja päättäväisesti, kun jäsenvaltiot kiertävät EU:n lainsäädäntöä ja erityisesti perusoikeuskirjaa;

24. kehottaa kaikkia jäsenvaltioita suojelemaan hlbtiq+-henkilöiden oikeuksia EU:n lainsäädännön, perusoikeuskirjan sekä Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti; muistuttaa, että useissa jäsenvaltioissa on edelleen oikeudellisia esteitä samaa sukupuolta olevien parisuhteiden tai vanhemmuuden rajatylittävälle tunnustamiselle, mikä rikkoo vapaan liikkuvuuden ja syrjimättömyyden periaatteita;

25. on syvästi huolissaan rasismin ja muukalaisvihan lisääntymisestä kaikkialla EU:ssa; tuomitsee rasismiin, muukalaisvihaan tai uskontoon liittyvään suvaitsemattomuuteen taikka henkilön vammaisuuteen, seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai vähemmistöasemaan perustuvat viharikokset ja -puheen; kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita hyväksymään ja panemaan täytäntöön tehokkaita toimenpiteitä kaikenlaisen rasismin torjumiseen siten, että kansalaisyhteiskunta otetaan kokonaisvaltaisesti mukaan ja niihin osallistuvat myös asiaankuuluvat sidosryhmät, kuten EU:n perusoikeusvirasto;

26. tuomitsee sen, että jotkin jäsenvaltiot ovat hyväksyneet lakeja, politiikkoja ja käytäntöjä, jotka heikentävät pakolaisten, turvapaikanhakijoiden ja muuttajien perusoikeuksien tehokasta suojelua maalla ja merellä; kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita asettamaan muuttajien, turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten perusoikeudet sekä vastuunjaon periaatteen muuttoliike- ja turvapaikkapolitiikkansa

keskiöön, jotta voidaan varmistaa, että ihmisten oikeutta turvapaikkaan ja kansainväliseen suojeluun kunnioitetaan;

27. suhtautuu myönteisesti komission päätökseen pitää voimassa ehdotuksensa yhdenvertaista kohtelua koskevasta direktiivistä[49] ja kehottaa neuvostoa viimeistelemään ja hyväksymään sen viipymättä;

28. kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita ryhtymään tehokkaisiin toimiin, joilla torjutaan sukupuolistunutta väkivaltaa, joka olisi lisättävä EU-rikosten luetteloon, ja kehottaa laatimaan EU:n lainsäädäntöehdotuksen raiskausten torjumisesta siten, että raiskauksen määritelmä perustuu suostumuksen puuttumiseen;

29. toistaa kehotuksensa vahvistaa perusoikeuskirjassa mahdollisuus turvalliseen ja lailliseen aborttiin;

***Oikeusvaltioperiaate ja EU:n talousarvio***

30. on syvästi huolissaan perusoikeusloukkauksista, joita joissakin jäsenvaltioissa helpotetaan käyttämällä EU:n varoja tai joihin liittyy EU:n varojen käyttöä, erityisesti siltä osin kuin on kyse eriytymisestä asumisessa ja koulutuksessa, turvapaikanhakijoiden vastaanotto-olosuhteista, vammaisten henkilöiden ja lasten laitoshoidosta sekä tietyistä kaupunkialueiden elvytysaloitteista; kehottaa komissiota sisällyttämään vuotuiseen oikeusvaltiokertomukseensa suosituksia, joilla voidaan puuttua näihin loukkauksiin; ehdottaa, että tietty osuus EU:n varoista korvamerkitään EU:n rahoittamien toimien riippumattomaan seurantaan, joka pitää sisällään niiden oikeudellisten vaikutusten ja perusoikeuksiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnin, sekä oikeudelliseen tutkimukseen, strategisiin oikeudenkäynteihin ja mahdollisten loukkausten riippumattomaan arviointiin, johon kansalaisjärjestöt osallistuvat tiiviisti;

31. vaatii, että EU:n rahoituksen vapauttamiseksi edellytettyjä toimenpiteitä, sellaisina kuin ne on määritelty yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen, elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevan asetuksen[50] ja ehdollisuusasetuksen nojalla tehdyissä asiaankuuluvissa päätöksissä, on arvioitava johdonmukaisesti yhtenä kokonaisuutena ja että maksuja ei pitäisi suorittaa niin kauan kuin puutteita on jäljellä; katsoo, että komission olisi ryhdyttävä oikeusvaltioperiaatetta koskevasta ehdollisuudesta annetun asetuksen nojalla lisätoimiin, kun on kyse muista oikeusvaltioperiaatteen loukkauksista, kuten oikeuslaitokseen liittyvistä loukkauksista;

32. suhtautuu myönteisesti vuosien 2028–2034 monivuotista rahoituskehystä koskevassa komission ehdotuksessa esitettyyn ehdotukseen, että oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuskirjan noudattamisen olisi oltava ehtona lähes puolessa varoista ennen niiden hyväksymistä;

***Oikeusvaltioperiaate ja sisämarkkinaulottuvuus***

[49] Ehdotus neuvoston direktiiviksi uskonnosta tai vakaumuksesta, vammaisuudesta, iästä tai sukupuolisesta suuntautumisesta riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta (COM(2008)0426).
[50] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241, annettu 12. helmikuuta 2021, elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta (EUVL L 57, 18.2.2021, s. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

33. toteaa, että oikeusvaltiokertomukseen on sisällytetty sisämarkkinaulottuvuus, jotta voidaan puuttua koko talouden toimintaympäristöön, yrityksiin ja työntekijöihin vaikuttaviin oikeusvaltioon liittyviin ongelmiin, jolloin tavoitteena on varmistaa, että oikeuksia puolustetaan, korruptiosta rangaistaan ja sopimukset pannaan täytäntöön; painottaa, että toimiva oikeuslaitos, vahva korruptiontorjunnan kehys, tiedotusvälineiden moniarvoisuus ja hallitusjärjestelmän osien riittävä keskinäinen valvonta vaikuttavat kaikki talouteen ja niillä on vaikutusta sisämarkkinoiden moitteettomaan toimintaan; ehdottaa, että komissio tekee arvioinnissaan vielä tiiviimmin yhteistyötä sidosryhmien ja kansalaisjärjestöjen, myös ammattiliittojen, kanssa;

34. katsoo, että sisämarkkinaulottuvuuden yhdentämisen olisi ennemmin täydennettävä keskeisiä aloja, kuten kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia, perusoikeuksien noudattamista ja tiedotusvälineiden vapautta, niiden sivuuttamisen sijaan, ja toteaa, että nämä alat olisi esitettävä kertomuksen keskeisinä pilareina;

***Oikeusvaltioperiaate laajentumisprosessin ja EU:n ulkoisten toimien keskiössä***

35. muistuttaa, että nykyisten jäsenvaltioiden lisäksi myös tulevien EU:n jäsenvaltioiden on kunnioitettava SEU-sopimuksen 2 artiklassa vahvistettuja arvoja liittymisprosessin aikana; kehottaa arvioimaan tarkasti oikeusvaltioperiaatetta kaikissa liittymisprosessissa mukana olevissa maissa; kannustaa komissiota antamaan liittymisneuvotteluja käyville maille konkreettisia suosituksia oikeusvaltiotilanteesta ja varmistamaan yhdenmukaisuuden laajentumiskertomuksen kanssa;

***Komission raportointiprosessin parantaminen***

36. kehottaa komissiota olemaan avoimempi kriteereistä, joita se käyttää raportointiprosessissa valitessaan kansalaisyhteiskunnalta, kansainvälisiltä elimiltä, kansallisilta viranomaisilta ja muilta sidosryhmiltä saatuja tietoja; toteaa, että kuulemisprosessia voitaisiin vahvistaa varmistamalla asianmukaiset jatkotoimet kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa niiden antamien tietojen pohjalta, ja vaatii, että raportointiprosessin on oltava näyttöön perustuva, avoin ja puolueeton;

37. korostaa, että parlamentin kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnan demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuksia käsittelevä seurantaryhmä (DRFMG) on lähettänyt viime vuosina useita tilapäisiä valtuuskuntia joihinkin jäsenvaltioihin ja että oikeusvaltioperiaatteen, demokratian ja perusoikeuksien tilanteeseen on arvioitu liittyvän suurempia puutteita kuin komission kertomuksissa; katsoo, että DRFMG:n suorittama seuranta olisi otettava asianmukaisesti huomioon kuulemismenettelyssä ja sen jälkeen laadittavassa kertomuksessa;

38. toistaa, että kertomuksen laatimiseen on otettava mukaan riippumaton valvontaelin, joka koostuu riippumattomista oikeudellisista, akateemisista ja ihmisoikeusasiantuntijoista; kehottaa komissiota tehostamaan yhteistyötä EU:n ja kansainvälisten elinten välillä;

39. katsoo, että komission olisi oltava selkeämpi, kun se määrittelee ja kuvailee kussakin jäsenvaltiossa meneillään olevia kehityssuuntauksia, myös siltä osin kuin on kyse varhaisvaroitusmerkeistä ja vakavien ja systeemisten ongelmien tunnistamisesta, ja

korostaa, että komission olisi varmistettava annettujen suositusten johdonmukaisuus suhteessa havaittuihin ongelmiin;

40. kehottaa komissiota antamaan operatiivisempia suosituksia, joissa erotetaan toisistaan vakaviin ongelmiin ja systeemisiin ongelmiin liittyvät suositukset ja asetetaan konkreettisia toimenpiteitä, aikatauluja ja tavoitteita niiden täytäntöönpanolle jäsenvaltioissa;

41. kehottaa komissiota vahvistamaan sellaisten suositusten seurantamekanismia, joita ei ole pantu täytäntöön, yhdistämällä ne suoremmin nykyisiin täytäntöönpanovälineisiin, kuten rikkomuskanteisiin ja talousarviota koskevaan ehdollisuuteen;

***Horisontaaliset suositukset***

42. katsoo, että EU:n tason toimielinten välistä vuoropuhelua ja yhteistyötä oikeusvaltion alalla olisi vahvistettava; pitää valitettavana, että komissio ja neuvosto ovat toistaiseksi torjuneet parlamentin tarjouksen tehdä toimielinten välinen sopimus demokratiasta, oikeusvaltioperiaatteesta ja perusoikeuksista; vahvistaa halukkuutensa jatkaa keskusteluja kyseisestä sopimuksesta;

43. kehottaa jälleen komissiota laajentamaan kertomuksen soveltamisalaa siten, että se kattaa kaikki SEU-sopimuksen 2 artiklan näkökohdat, ja sisällyttämään siihen laajempia indikaattoreita, kuten tiedotusvälineiden riippumattomuus, kansalaisyhteiskunnan rooli, perusoikeudet, akateeminen ja taiteellinen vapaus, sukupuolten tasa-arvo, vähemmistöjen ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien suojelu, kansainvälisen oikeuden noudattaminen, vapaat ja rehelliset vaalit sekä demokraattisten instituutioiden toiminta;

44. on vahvasti sitä mieltä, että EU:n toimielinten on täytettävä oikeusvaltioperiaatetta koskevat velvoitteensa, ja korostaa, että EU:n uskottavuuden ja legitimiteetin turvaamiseksi on olennaisen tärkeää arvioida, noudattavatko EU:n toimielimet SEU-sopimuksen 2 artiklassa vahvistettuja arvoja, myös siltä osin kuin on kyse unionin sisäisestä johdonmukaisuudesta näiden arvojen kunnioittamisessa kaikissa sen politiikoissa ja ulkoisissa toimissa;

45. kehottaa neuvostoa tekemään oikeusvaltiovuoropuhelustaan avoimempaa, vuorovaikutteisempaa ja tulossuuntautuneempaa, muun muassa laatimalla yksityiskohtaisia päätelmiä ja antamalla palautetta komission ja parlamentin havainnoista; pitää myös valitettavana sitä, että neuvosto ei ole kyennyt edistymään merkityksellisellä tavalla käynnissä olevassa SEU-sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan mukaisessa menettelyssä, ja katsoo, että jos neuvosto lykkää toimia yhtään enempää, se merkitsee sitä, että neuvosto itse rikkoo oikeusvaltioperiaatetta;

46. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman neuvostolle ja komissiolle.

## PERUSTELUT

Komission vuoden 2025 oikeusvaltiokertomusta koskevan valiokunta-aloitteisen mietinnön esittelijänä olen pyrkinyt vastaamaan kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnan poliittisten ryhmien enemmistön ilmaisemaan poliittiseen painopisteeseen sekä komission pyyntöön antaa vuotuinen mietintö aikaisemmin kuin viime vuosina. Nopeutettu aikataulu on vaikeuttanut tasapainon löytämistä perusteellisen analyysin ja lyhyempään laatimisprosessiin liittyvien rajoitusten välillä.

Näiden rajoitusten vuoksi olen päättänyt keskittyä kunkin luvun monialaisiin ehdotuspyyntöihin ja korostaa keskeisiä alueita, joilla komission raportointia voitaisiin edelleen vahvistaa.

Olen tietoisesti päättänyt olla nimeämättä tiettyjä jäsenvaltioita. Tämä on mielestäni merkittävä myönnytys, sillä The Left -ryhmä on johdonmukaisesti kannattanut maiden nimenomaista mainitsemista Euroopan parlamentin mietinnöissä ja ehdotuksissa, kun oikeusvaltioperiaatetta, demokratiaa tai perusoikeuksia rikotaan. The Left -ryhmä on vakaasti sitä mieltä, että on olennaisen tärkeää antaa konkreettisia esimerkkejä, jotta voidaan mahdollistaa vastuuvelvollisuus ja osoittaa, että samoja vaatimuksia sovelletaan kaikkiin jäsenvaltioihin ennakkoluulottomasti ja ottamatta huomioon niiden asemaa EU:ssa. Kansallisen politiikan kasvava vaikutusvalta nykyisessä parlamentissa tekee kuitenkin äärimmäisen vaikeaksi saada aikaan objektiivista ja puolueetonta sopimusta poliittisten ryhmien välillä, jos tietyt jäsenvaltiot mainitaan erikseen. Jotta voidaan varmistaa, että mietintö pysyy mahdollisimman johdonmukaisena, osallistavana ja laaja-alaisena, olen siis päättänyt olla nimeämättä jäsenvaltioita tässä yhteydessä.

Ensisijaisena tavoitteenani on ollut pitää kiinni Euroopan parlamentin pitkäaikaisista sitoumuksista, jotka pitävät sisällään oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuksien välisen kiinteän yhteyden vahvistamisen, ja varmistaa riippumattomien asiantuntijoiden verkoston osallistuminen komission raportointiprosessiin. Tällainen lähestymistapa on olennaisen tärkeä, jotta voidaan tehdä arvioinnista epäpoliittista, estää kriittisten kysymysten huomiotta jättäminen ja varmistaa, että uudet suuntaukset otetaan selkeästi ja johdonmukaisesti huomioon.

Muita painopisteitä ovat muun muassa toimittajien ja kansalaisjärjestöjen suojelu, puuttuminen perusoikeusloukkauksiin, joita helpotetaan joissakin jäsenvaltioissa käyttämällä tai väärinkäyttämällä EU:n varoja tai jotka liittyvät EU:n varojen käyttöön tai väärinkäyttöön, sekä sen varmistaminen, että korruptiotapaukset tutkitaan perusteellisesti, puolueettomasti ja oikea-aikaisesti ja että etusijalle asetetaan tapaukset, joissa on osallisina korkean tason virkamiehiä, jotta voidaan turvata oikeusvaltioperiaate ja kansalaisten luottamus demokraattisiin instituutioihin. EU:n toimielinten on myös noudatettava itse kaikilta osin

oikeusvaltioperiaatetta koskevia velvoitteitaan. EU:n uskottavuuden ja legitimiteetin turvaamiseksi on välttämätöntä arvioida, noudattavatko maat SEU-sopimuksen 2 artiklassa vahvistettuja arvoja, myös siltä osin kuin on kyse unionin sisäisestä johdonmukaisuudesta näiden arvojen kunnioittamisessa kaikissa sen politiikoissa ja ulkoisissa toimissa.

Tässä yhteydessä on myös olennaisen tärkeää vahvistaa taloudellisten ja sosiaalisten oikeuksien asemaa unionin oikeusvaltiotoimintakehyksessä. Uskottavassa oikeusvaltiotilanteen arvioinnissa on otettava huomioon asumiseen liittyvän epävarmuuden, keskeisten palvelujen epäyhtäläisen saatavuuden ja sosiaalisen eriarvoisuuden syvenemisen merkittävä vaikutus ihmisten kykyyn käyttää perusoikeuksiaan. Kun ihmisillä ei ole varaa asianmukaiseen asuntoon, he elävät epävarmoissa oloissa tai he kohtaavat systeemisiä sosiaalisen suojelun esteitä, heidän yhdenvertaisuudestaan lain edessä tulee ennemminkin teoreettista kuin todellista. Näin ollen rakenteellisiin sosioekonomisiin olosuhteisiin, jotka heikentävät demokraattista osallistumista ja luottamusta julkisiin instituutioihin, on puututtava kokonaisvaltaisella ja ihmiskeskeisellä lähestymistavalla.

Olen myös syvästi huolissani rasististen narratiivien normalisoinnista julkisessa keskustelussa, myös poliittisten toimijoiden ja viranomaisten taholta. Tällainen retoriikka heikentää yhdenvertaisuutta lain edessä, ruokkii syrjintää ja vihamielisyyttä rodullistettuja yhteisöjä kohtaan ja luo olosuhteet, joissa yksilöt eivät voi käyttää perusoikeuksiaan ilman pelkoa tai uhkailua. Rasismin ja syrjivien narratiivien torjunnan on siksi oltava erottamaton osa unionin oikeusvaltio-ohjelmaa.

Viime kädessä kaikkien EU:n toimielinten tavoitteena olisi oltava puolueeton, uskottava ja puoluepoliittiselta vaikuttamiselta suojattu arviointi oikeusvaltiotilanteesta koko EU:ssa. Olen syvästi huolissani kasvavasta oikeusvaltioperiaatteen taantumisen riskistä useissa jäsenvaltioissa, erityisesti kun otetaan huomioon äärioikeistolaisten narratiivien yleistyminen ja se, että julkisissa politiikoissa painotetaan yhä enemmän turvallisuusnäkökohtia. Näinä aikoina on olennaisen tärkeää, että arviointi perustuu vankasti näyttöön, lainsäädäntöön ja perusoikeuksiin sen sijaan, että sitä muokattaisiin poliittisten tarkoitusperien mukaan. Unionin oikeusvaltiotoimintakehyksen uskottavuus ja legitimiteetti voidaan säilyttää ainoastaan varmistamalla riippumaton, tarkka ja politisoitumaton työskentely.

Aion esittää tarkistuksia, joilla lisätään johdanto-osaan jäsenvaltioiden yleisiä suuntauksia käsitteleviä kohtia. Näiden johdanto-osan kappaleiden tarkoituksena on täydentää mietinnön operatiivista osaa tunnistamalla malleja, kehittymässä olevia riskejä ja systeemisiä haasteita ja siten vahvistaa suositusten analyyttistä perustaa.

Tällä lähestymistavalla mietinnössä pyritään yhdistämään oikea-aikainen poliittinen sitoutuminen konkreettisiin ehdotuksiin, jotta voidaan parantaa komission raportoinnin

tehokkuutta, avoimuutta ja vaikuttavuutta ja edistää siten vankempaa ja johdonmukaisempaa oikeusvaltiotoimintakehystä Euroopan unionissa.